

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Jacobi Usserii Armachani Annales Veteris Et Novi Testamenti

Ussher, James

Lutetiæ Parisiorum, 1673

Cap. IX. De duplici Abrahami vocatione, ex Vre Chaldæorum & Charane, & temporis spatio inter utramque interposito. A posteriore incipiendos esse annos 430. peregrinationis Hebræorum, quum, 75. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-14425

CAP. IX.

De duplici Abrahami vocatione, ex Ure Chaldaeorum & Charane, & temporis spatio inter utramque interposito. A posteriore incipiendos esse annos 430. peregrinationis Hebraeorum, quum, 75. fuisset ille annorum; non quum aut 70. aut etiam 76. 85. 90. vel 100.

NON ab Israël's & totius familiae suae defensione in Aegyptum, multoque minus à Josephi vel venditione vel sublimatione, sed à patris Abrahami & suorum peregrinatione in terra Chanaanitide, 430. Israeliticae peregrinationis annos fuisse ducendos, in precedente capite est ostensum. Cum iis nobis nunc agendum est, qui sub Abrahamo quidem epocham hanc constituendam esse agnoscunt; sed vel ante ejus è Charane in Chanaan profectio- nem, vel post eam alio quam nobis constitutum est tempore, figendam eam esse statuerunt.

Priorem sententiam amplexus est quintus Julius Hilarion: in libello de Mundi duratio- ne, ita hac de re scribens. *Abraham annorum LXX. de terra sua profectus est in Carram. A peregrinatione Abraha usque ad profectio- nem Israël ex Aegypto ad eremam, anni sunt CCCCXXX. quos & in ipsa Aegypto annos CCX. egisse, postea adjicit. Eadem est & Hebraeorum sententia, in Seder Olam Rabba, cap. 1. & 3. Mechilta Rabbah, El Phavao, Schemoth Rabbah, & Tanchuma, Schemoth, Chaldaica paraphrasi Jonathani in Exod. XII. 40. (quemadmodum à R. Azarià in Meor enajim habetur annotatum: ut & in Cabbala historica R. Abrahæ, & vulgari Judaeorum Computo. Eandemque ex recentioribus secuti simul Cajetanus, Naclantus, Genebrardus, Arias Montanus, Bonferrius, Bibliander, Beza, Tremellius, Vignierus, Temporarius, Cap- pellus, Lydiatus, Lansbergius, Pawellus & alii. In ea vero asserenda præcipuam posuerunt operam, Thomas Pius in Clepsidra sua Anglice conscripta, & Henricus Harvillæus sub finem sect. 43. tertiae temporis Periodi; quorum prior, probationes à se productas, & matucino Solis jubare clariores, & quam ut ab hominum vel autoritate vel argumentis infringi possint validiores esse opinatur: posterior, multo mo- destius, ceteris sententiis probabiliorē hanc esse concludit.*

Ad ista discernenda, primo, cum Chryso- stomo, Abulensi, & aliis, notandum est, Abra- hami in Scripturâ vocationem haberi gemi- nam: unam Ure Chaldaeorum, patre adhuc vivente; (Genes. XV. 7. Josu. XXIV. 2. 3. Nehem. IX. 7. Act. VII. 2. 3. 4.) alteram Cha- rane, post Tharæ patris excessum, factam. (Genes. XII. 1. 4. Act. VII. 4.) Priori voca- tioni obtemperavisse Abrahamum, illis verbis Act. VII. 4. docet protomartyr Stephanus: *Tunc egressus ille est ex terrâ Chaldaeorum. Pos- teriori, Genes. XII. 4. Moses, Egressus est ita-*

que Abram sicut præceperat illi Dominus, & fuit cum eo Lot: & septuaginta quinque anno- rum erat Abram quum egredereetur Charane. Conrado enim Pawello neminem hic assensu- rum existimo: qui in quarto suo Scopulo, (in quem, cum aliis nautis Tremellium etiam & Junium impegisse scribit: quos cum ipso tamen constat, primam evangelii promissionem Abra- hamo factam, non 75. sed 70. ejus ætatis anno attribuisse) duo hujus versiculi membra ita à se invicem divellit, ut prius ad primam Abra- hami ex Ure Chaldaeorum, posterius ad sec- undam ejusdem ex Charane profectio- nem referat; quam diversam profectio- nem à priore esse, particulâ adverbativa Ansem (quæ in tex- tu tamen originali completivam, Et, sibi habet respondentem) designare autumat. In priore vocatione Thara, qui à Chaldaeis seductus ido- lorum cultui sese mancipaverat, (Josu. XXIV. 2.) intellectâ (ex filio) Dei voluntate, ab idololatriâ respiciens, itineris ducem sese præ- buit: assumpto secum filio Abrahamo, Loto, & nuru Sarâ, Ure Chaldaeorum cum iis egres- sus est, ad proficiscendum in terram Chanaa- nis. (Genes. XI. 31.) nam, quia ipse erat pater familias, ideo migrationis negotium illi adscri- bitur, non filio familias: ut rectè in Elencho Pareano scripsit Scaliger. In posteriore vero, paterfamilias Charane jam mortuo, ipse Abra- hams Saram & Lotum assumpsisse, & cum iis rectâ in terram Chanaan abiisse, dicitur. (Gen. XXII. 5.)

Observandum secundo est: in utraque voca- tione, indefinite à Deo iter suscipiendum præ- cipi: ad terram quam ipse esset ostensurus: Act. VII. 3. & Genes. XII. 1. & tamen tam in prio- ris executione à Tharâ, (Genes. XI. 31.) tum in in posterioris Abrahamo (Genes. XII. 5.) in Chanaanam profectio- nem memorari institu- tam: quod varii interpretes variè cum verbis illis Apostoli conciliare nituntur, Hebr. XI. 8. *Per fidem vocatus Abraham auscultavit ut abi- ret in locum quem accepturus erat in heredita- tem & exivit, nesciens quo esset venturus.* Nam ut præteream quæ hac de re habet Lau- rentius Codomanus, in Chronologia suæ lib. 1. capite 3. & Nicolaus Abramus in verbis illis Genes. XI. 31. *Tulit itaque Thara filium suum, & Lot filium Haran filium filii sui, & Sarai nurum suam; & eduxit eos de Ur Chaldaeorum, ut irent in terram Chanaan: veneruntque usque Charan, & habitaverunt ibi.* Particulam (ut) non causam & intentionem, sed duntaxat eventum rei denotare affirmat, perinde at- que si diceret; *Eduxit eos de Ur Chaldaeorum, quo factum ut in terram Chanaan perveni- rent.* In Charane vero Abrahamum, qui jam ante (quamvis nesciens quò iret, sed Deo simpliciter obtemperans) à Chaldæa disces- serat, iterato divina vocis oraculo, monstra- taque sibi terra Chanaan, in eam profectum fuisse dicit, divinis sibi promissionibus desti- natam. Ita ille: non observans, in secundâ quoque illâ vocatione indefinite dixisse Deum, *Veni in terram quam monstrabo tibi;* (Gen. XII. 1.) neque usquam significavisse Mo- sem, magis

e V. Torriell. anno Mundi 2113. nu. 2.

4 Abram. in Pharo veter. Testam. 1. 7. cap. 21.

Chrysost. in Gen. homil. 36. Tostat. in Gen. 12. qu. 1. 12. & 18.

in Charane monstratum Abrahamo fuisse terram *Charaan*, quam in Ure Chaldaeorum. Ideoque, quum de Abrahamo Charane exeunte dicitur, Genes. XII. 5. (*Tulitque Sarai uxorem suam. & Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possiderant, & animas quas fecerant in Charan; & egressi sunt, ut irent in terram Chanaan*) in hoc quoque loco, particula [*ut*] non intentionem, sed rei eventum denotatum dicere potuisset: & eo quidem in hoc, quam in altero illo rectius, quod in hoc intentioni eventus plane responderit, in illo non irem; quum doctor itineris Thara, Charane mortuus, in Chanaanem nunquam pervenerit. Itaque multo rectior est illa Tornielli explicatio, ad utramque vocationem se extendens; *hæne fieri potuisse, quod Abraham quando exiit, sciret Deum velle ut ipse iret in terram Chanaan; sed nesciret num vellet ipsum ibi requiescere, an etiam ultra ad remotiorem aliquam regionem progredi, at propterea venisse illum in Charan, non animo ibidem sistendi, sed transfundi versus terram Chanaan, certo credentem, quod ibi Dominus monstraturus esset terram, ad quam pergere, & in qua morari deberet; quemadmodum mox revera factum fuit; quum enim Sichemum in terra Chanaanâ venisset, audivit à Domino: Semini tuo dabo terram hanc. Gen. XII. 7.*

Tertio deinde loco est observandum; in posteriore ista migratione speciatim Mosem significasse, fuisse Abrahamum LXXV. annorum quum proficisceretur Charan: (Genes. XII. 4.) addidisse postea, traditam fuisse Abrahamo Hagarum ancillam, exactis decem annis ex quo habitabat in terra Chanaan. Genes. XVI. 3.) Quod non ob alium finem ab eo factum credere par est, quam ut à migratione Abrahami in Chanaanem, initium 430. annorum peregrinationis Israelitarum, qui habitaverunt in Aegypto, arcesendum indicaret: quam & Græci idcirco (loci illius Exod XII. 40.) paraphrastæ, ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἔα τῆ Χαναὰν, in terra Aegypti, & in terra Chanaan, peractam fuisse memorant: quum migrationi ex Ure Chaldaeorum nulla temporis nota habeatur apposita. De aetate enim Abrahæ tempore istius vocationis, (inquit Abulensis) nihil ponit Scriptura, neque ex aliquo loco determinate colligere possumus.

Considerandum quoque quarto & illud est; quum eo animo Urem Chaldaeorum reliquerit Thara, ut terram Chanaanem progrediretur, (Gen. XI. 31.) & Charane subsistens morte sublatus fuerit, postquam Abrahamus iterum à Deo monitus rectâ inde in Chanaanem perrexerit: an non ipsa hujus historię series postulet, ut statuamus senem 205. ætatis annum jam agentem, morbo detentum in Charane moram fecisse, indeque vita illius ibidem finita, filium Abrahamum iter in Chanaanem cæptum absolvisse; ita ut in unum & eundem annum Abrahami 75. & gemina ipsius vocatio, & inter utramque interjecta mors patris incidere, atque ab ineunte demum anno illius 76. tempus peregrinationis ipsius in terra Chanaanem

initium ceperit. Quid enim, præter morbum & corporis infirmitatem, Tharam (quem erga Deum pietas, patrium solum & proprios lares relinquere coggerat (ab incepto itinere peragendo detinere poterat? aut quid præter pietatem erga moribundum parentem (qui religionis causâ, peregrinationis hujus & comitem & ducem illi se adjunxerat) Abrahamum, cujus tam prompta in divinâ vocatione sequendâ tantopere laudatur obedientia, impedire poterat, quo minus rectâ in Chanaanem pergeret? Nam de Tharâ, quod vel loci amenitate captus, ut Aben Ezia) vel in veterem idolatriam relapsus (ut alii sentiunt) in Charane ille manserit, neque filium sequi voluerit, quis persuaderi sibi patiatur? Neque omnino fatiscit, quod de Abraham ab Harvillæo hic obrenditur: si prompta illius obedientia non obstiterit, quin patri suo & aliis parentibus comes esset, nec in Chanaan rectâ prorsus iret; ita neque obstare debuisse, quin jam extra Chaldaeam egressus; cum eodem patre moribundo aliquot annis habitaret. Quasi eodem hic recideret, patrem habere comitem, vel morbo in itinere implicitum per unam hyemem (quæ ipsa quoque anni tempestas grandævo seni, etiam si sanus fuisset, ad iter faciendum per se fuisset incommoda) non deferere; & per aliquot annorum spatium moram cum eo facere: aut quasi perinde esset, utrum per aliquot menses, an per integrum quinquennium, Tharam moribundum fuisse existimaremus.

Sed monet ille hic advertendum primo, præceptum Dei fuisse magis de exeundo ex Chaldaea, quam de rectâ eundo in aliquam promissam terram: atque ad id probandum, Pauli illum, locum producit, Hebr. XI. 8. *Fide qui vocatur Abraham obervit in locum exire, quem acceperurus erat in hereditatem; & exiit nesciens quo iret.* Deinde & illud advertendum esse ait; ex *Judith. V. 9. haberi præceptum aque, ut habitaret in Charan, ac ut exiret de Chaldaea.* Resp. ad 1. Præceptum Dei non magis fuit de exeundo ex Ur Chaldaeorum, quam de eundo in terram quam ipse eis esset monstraturus (Act. VII. 3.) non illam utique per quam esset illi transiturus, sed in quâ ex Dei voluntate esset permanens, & quam suo tempore posteri ipsius jure hæreditario essent possessuri. Quam Chanaanem fuisse (licet profectionem eo dirigeret, (Genes. XI. 31.) dum esset in itinere,) plane nescivit: quemadmodum in Observatione 2. ex Torniello jam est dictum ad 2. In lib. *Judithæ* recensentur tantum verba Achjoris ducis Ammonitarum: qui, quid Abrahamo Deus de habitando in Charan præceperit, non magis cognovit, quàm ipse Harvillæus, quem hic potissimum verborum apostoli, (Hebr. XI. 8. de Abrahamo, quum exiret, nesciente quo iret,) meminisse oportebat; eorumque cum Achjoris effatis illis, de migratione ex Chaldæa in Charanem, atque inde in Chanaanem expressæ à Deo mandatâ, conciliationem aliquam excogitare. In cujus oratione & illud notari potest; Dei præceptum de habitatione in Charan, in editione tantum vulgatâ Latinâ haberi,

quam

Tornielli
anno. Mundi
2113. no. 3.

a Pet. de doct.
Temp. lib. 9.
cap. 14.

quam ex Chaldæo convertit Hieronymus ; (ubi etiam aliqua potest esse suspicio, ut postea indicabitur Charan pro Chanaan esse suppositam) in Græco vero legi, *Καὶ ἐπορεύθη ἰσραὴλ ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐρηβίᾳ τῆς ἠραμ.* *Et fugerunt in Mesopotamiam & habitaverunt, vel peregrinati sunt ibi dies multos.* Quæ ipsa etiam verba à Petavio, Harvilleo, & Bonferio (in Genes. XV. 13.) ad diuturniorem Abrahami in Charane moram confirmandam, adducuntur : quam & aliis argumentis illi frustra adstruere nituntur ; quorum ista sunt præcipua.

I. Stephanus dicit Abrahamum *ἠραμ* ἢ *Χαρίαν*, habitavisse in Charan. (Act. VIII. 4.) quod vocabulum, haud adeo breve fuisse intervallum, arguit : (inquit Petavio & Harvilleus.) Sane improbabile est, per verbum habitandi, non denotari nisi aliquam & modicam partem anni : probabile potius denotari plures annos. Similiter Bonferius, ex Genes. cap. XI. versu penultimo, Abrahamum cum patre aliquot annis mansisse colligit ; quod dicti illi fuerunt ibi habitasse, hoc est firmum ibi domicilium collocasse, quod de eo dici non potest, qui paulo post ulterius progressus est, animamque retinet mox abeundi. Resp. Ponamus, Tharam & Abrahamum Ure Chaldæorum discessisse, sequente hyeme Tharam infirmitate Charane detentum fuisse, eoque demum ibidem vitâ functo, sub initium veris Abrahamum Charanem reliquisse : satis Abrahamo relinquatur spatii, ut in Charane habitavisse dici possit. Qui enim ad sex tantum menses domum conduxit, licet minori tempore, non minus tamen habitavisse dicitur, quam qui per sex annos habitationem in ea continuaverit : cuiusmodi brevior illa fuit Jacobi in Bethle habitatio : (Genes. XXV. 1. 16.) (quam sex mensium fuisse statuunt Hebræi in Seder Olam Rabba, cap. 2) & Thamaræ viduæ in domo patris sui. (Genes. XXXVIII. 11.) Ipseque demum in Numerorum cap. XIV. 25. scribens Bonferius, ultro agnoscit, etiam apud Latinos esse in usu, ut habitare dicatur quis, qui in aliquo loco est, & ad aliquod tempus ibi statuit commorari ; multo vero magis vocem Hebraeam *שב* & Chaldaeam *שבת*, quæ non tantum significat habitare & commorari, sed etiam sedere : ut brevissimi temporis commoratio, absque animo etiam mora longioris, sufficiat ut quis dicatur *שב* habitans, vel locum aliquem insidens.

II. Genes. XII. 5. Abrahamus in digressu cum fortunis omnibus suis, etiam animas, quas fecerat in Charan, transtulisse dicitur in Chanaanam : quibus verbis mancipia significantur, & pecora vel jumenta, quibus dum Charis habitaret, aucta ipsius bona fuerant. Proinde ibidem aliquandiu confedisse : Neque potuisse dici, ibi ad pauculos dies, vel etiam menses constitisse, concludit hinc Bonferius. Dicere enim animas illas, vel conceptas fuisse in Ur Chaldæorum, & enatas in Charan, ac tandem translatas in Chanaan ; vel conceptas & enatas fuisse in Charan, & deinde translatas in Chanaan, hæcque intra unum eundem-

que annum, omnino est improbabile : inquit Harvilleus : qui & reliquas illas facultates, *שְׂרָרְכָה* quas Abrahamus & Lotus, aut eorum etiam domestici sibi compararunt, ad opes ab eis in Harane congestas trahit. In his autem congerendis, necesse esse ait consumptos fuisse multos annos. Resp. At verò ut de congestis opibus, & animabus vel animalibus domitatis, ut ista comminisceretur Harvilleus, nihil erat necesse. Abrahamum certè & Lotum ad domesticam Tharæ familiam pertinuisse, ex Genes. XI. colligitur. Quæ per mortem patris familiâs solutâ, Abrahamum cum Loto, & reliquâ suâ familiâ in Chanaanam perreçturum, priusquam Charane discederet, patrimonium sibi relictum, Et facultates suas veteres, novorum aliquot mancipiorum, & jumentorum, & rerum aliarum ad vitæ usum necessariorum acquisitione, augere eum voluisse, maximè est credibile. Quæ ut persoluto pretio compararentur omnia, quantulum (quæso) temporis spatium sufficiebat.

III. Abraham vocat Charan terram suam, Genes. XXIV. 4. *Ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.* Atqui, inquit Harvilleus, Abraham non vocasset Charan terram suam, nisi aliquot annis in eâ habitasset : quis enim suam vocet terram, per quam solummodo transeat, & in eâ nullam veram habitationem annorum faciat. Unius Harvillei hoc argumentum est ; minimè considerantis, illam pro quâ ille contendit quinque annorum habitationem efficere posse, ut Charan terra Abrahæ vocaretur. Multo enim longius ad hoc requirebatur commoratoris in eâ tempus : cuiusmodi servatoris nostri erat in Nazarethâ, ut ea patria ipsius haberetur. Unde & Judæi aliam ante hanc in Charanem Abrahami migrationem confinxerunt, ut in Josepho, cap. 1. *בְּרִיךְ זֵרַח* & principio Cabbalæ historice R. Abrahæ Levitæ, videre licet : à qua rediisse eum volunt ætatis anno 52. exacto, qui juxta ipsorum calculum (ad 70. Tharæ annum nativitatem Abrahami referentium) secundum annorum Mundi millenarium complet, & spatium quod *תַּרְחָה* sive *Inane* appellant, terminat. Post 18. vero exinde annos Abrahamum iterum in Charanem profectum fuisse pethibent (ut Scripturâ Genes. XII. 13. narratur) ibique per quinquennium esse commoratum. Quorum sententiam non satis assecutus Gerardus Mercator, & eum secutus Henricus Buntingus, in Chronologiâ suâ, Abrahamum ex Ure Chaldæorum cum patre suo Thara egressum fuisse existimavit, quum annos ætatis 52. complevisset : petiisse tum eum Charanem (& ita in ea consequenter per totos 12. annos permanisse) existimans, quo tempore à Charane eum recessisse Judæorum ferebat traditio. Sed ut Judaicas omittamus fabulas : terra ad quam Abraham servum suum proficisci jubebat, *Mesopotamia* erat (Genes. XXIV. 4. 10.) in quâ & Urem Chaldæorum, & Charanem sitam fuisse ad XI. caput Geneleos docet Abarbines. Quam sententiam verisimilem esse agnoscit Manasses Ben Israel in conciliatore suo,

quæstione

quæstione 40. in Genesin; & esse omnino veram, nos mox pluribus comprobabimus. Ad argumenta enim pro principali causâ adducta, jam progrediamur, quibus D. Pius, & alii evincere conantur, ab anno Abrahami 70. & vocatione ex Ure Chaldeorum, peregrinationis ipsius & posterorum eius initium esse deducendum: quorum

Primum, hoc ipsum esto. Peregrinatio Abrahami ab eo tempore est inchoanda, quo ille terram & natale suum solum reliquit. At quam primum ex Ure Chaldeorum excessit, non quum ex Charane demum est egressus, Abrahamus terram & natale suum solum reliquit. Itaque illud Genes. XII. 1. *Exi ex terrâ tuâ, & ex loco natiuitatis tuæ*, inquit in Elencho Pareano (pag. 49.) Josephus Scaliger, (licet & ipse nobiscum à 75. Abrahami annos peregrinationis dinumeret) non potest referri ad Charan. Non enim natus est in Charan, sed in Ure Chaldeorum. Et Thomas Pius similiter. Abrahamus (inquit) iussus est egredi à nativo suo solo, sive terra natiuitatis suæ, qua non fuit Charan, sed Chaldaea: atque ibi Abrahamus incepit peregrinationem suam; ab ipsa nimirum terrâ, in quâ natus fuerat. (Genes. XXIV. 7.) & Conradus Pawellus, in Scopulo suo. 4. *Hæc descriptio loci, non conuenit alteri loco, quam Ure Chaldeorum, certe non Charani, ubi ipse cum patre & familiâ suâ totâ, peregrinus erat. Resp.* Aliud est וְרַחֵץ אֶרְצָךְ וְרַחֵץ אֶרְצָךְ aliud וְרַחֵץ אֶרְצָךְ cum conjunctione interposita. Prius terram natiuitatis denotare potest; ut in Genes. XI. 28. videre licet: posterius vero terram & cognationem semper significat. Unde & in hoc ipso loco, Genes. XII. 1. editionem vulgatam Græcam reddidisse videmus, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου τῆς γενέσεως αὐτοῦ, & Latinam, *Egredere de terra tuâ, & de cognatione tuâ*. Quod quidem Charani conuenire, quis melius nos docuerit quàm ipse Abrahamus; seruum eò suum cum hoc mandato ablegans? Genes. XXIV. 4. אֶל-אֶרְצוֹ אֶל-טוֹרְתִי הָרְךָ *Ad terram & cognationem meam proficiscaris*. Nam & Nachor senior ipsius frater cum familiâ ibidem manserat, & Charan æque ac Ur in eadem Mesopotamiæ regione est positum, ut ex Abarbinele, (omnium inter Judæos acutissimo Scripturarum interprete) jam est dictum.

Et Charanem quidem (quæ Carræ illæ sunt clade Crassi nobilitatæ) in Mesopotamiâ fuisse sitam, nullus dubitat. Eam Scripturâ in *Aram naharajim*, id est, *Syriâ duorum fluminum* collocat; & in *Padan Aram*, quæ in vulgatâ editione Græcâ & Latinâ *Mesopotamia, & Mesopotamia Syriæ* (licet illud *Syriæ* in Græcâ sub asterisco fuisse additum, in lib. locutionum in Genesin Augustinus monuerit) est reddita; atque à Tremellio & Junio ea pars Mesopotamiæ fuisse existimatur, quam Ptolemæus vocat Ancobaritida, & Chaborras fluvius in Euphratem labens dissecat. Tota igitur quæstio de Ure Chaldeorum manet; quam Ure castellum, vocat Ammianus Marcellinus, libro 25. *Uram Chaldeorum* Josephus lib. 1. Antiquit. cap. 7. (qui & Haranis fratris Abrahami sepul-

chrum ad sua usque tempora ibi ostensum memorat) LXX. Interpr. *ἡ πόλις τῆς γῆς Χαλδαίων, regionem Chaldeorum*, Eupolemus in libro de Judæis, *Uram & Camarinam*: Abrahamum enim natum fuisse dicit, ἐκ πόλεως Βαβυλωνίας καμαρινῶν, ἢ τῆς ἀρχαίας πόλεως ὀνόματι ἢ μεταφυσικῶς ὀνομαζομένης, in urbe Babylonia Camarinâ; (quam nonnulli urbem Uram dixerint) quod interpretatum Chaldeorum urbem significet; ut ex eo refert Alexander Polyhistor, apud Eusebium, lib. 9. de Præparatione Evangelicâ cap. 17. ad quem locum Græco-latini Eusebii editor Franciscus Vigerus (ex Josepho Scaligero, in notis ad fragmenta Veterum operi suo de Emendatione temporum adjecta) *Chaldeorum urbem* nominis *Camarinæ* hic potius, quam *Uria* vel *Ure* continere explicationem asserit: ut per Chaldaeos, Eupolemus non tam populum, quàm sacerdotem, seu philosophum intelligat, quos Hebræi כַּמְרִי Chaldæi vocant; quibus hæc urbs propriè attributa sit: ideoque Camarinæ dicta. Cemarim enim vocabulum *Araios* significans, idololatricis Sacerdotes pulis vestibus incedentes denotat. [4. Reg. XXIII. 5. Hof. X. 5. Zeph. I. 4. Et Chab. Paraph. Genes. XLVII. 22.]

Sacerdotes autem apud Chaldæos, uti apud Ægyptios, Astrologiæ divinatrique præcipue vocabant: quam Chaldaicam Astrologorum nationem, in Babyloniâ ad Mesopotamiam pertinente fuisse collocatam, in notis ad Act. VII. indicavit doctissimus Camerarius. Eam vero hoc tempore negant Hebræi à *Cashdim* sive *Chaldæis* fuisse habitatam; quippe quos, non ab Atphaxad Semi filio, cum Josepho, (quod minus esse verisimile, docet Sallianus) sed à *Cesed Nachoris* (fratris Abrahami) filio, (Genes. XX. 22.) originem duxisse existimant; ut ex Hieronymi traditionibus Hebræis in Genesin, & R. Saadiâ Gaone in cap. 1. Danielis intelligimus. Unde Aben Ezra in Genes. XI. 28. *Ure Cashdim*, sive *Urem Chaldeorum* per anticipationem à *Mose* dictam fuisse putavit; quod ipse tempore ita vocaretur. Verum quum ipsum quoque Deum ad Abrahamum dixisse Moses referat; *Ego sum Dominus, qui eduxi te de Ure Chaldeorum*: (Genes. XV. 7.) dicendum potius fuisset, vocabulum *Cashdim*, non gentis hic esse proprium, sed appellativum hariolos & magos denotans, quos à *Ure* denominatos Hebræi volunt, quod *demonum* operâ, divinationes suas & præstigia illi perficiant. Nam & in ipsa Chaldæa, *Cashdim* hoc nomine notos eos fuisse, in Annalibus nostris (ad ann. Mund. 1085.) ex Daniele ostendimus: & apud exteros, *Chaldæi*, nomen obtinuisse est notissimum. De quo videndus Drusus, in notis ad illud Seve. Sulpicii, in libro 1. historiz sacræ, de Pharaone; *Facientibus similia Chaldæis, magicas esse artes, quæcunque per Moysen fierent, potius quam Dei virtutem, pronuntiabat; donec superduclis ciniphibus terra operta est Chaldæis fatentibus majestate divini ista fieri.*

Babyloniæ autem partem aliquam, imo & Babylonem ipsam, intra Mesopotamiæ ter-

Gen. 24. 10.

Gen. 45. 19.
cap. 27. 42.
& 28. 5. 6. 7.

Gen. 24.
Mendi 199.
200. 19.

minos fuisse comprehensam, docet Plinii ille locus, libro 6. cap. 26. *Babylon Chaldaicarum gentium caput, diu summam claritatem obtinuit in toto orbe: propter quam reliqua pars Mesopotamia Assyriaque Babylonia appellata est.* Et paulo post. *Sunt etiamnum in Mesopotamia oppida, Hipparennum, Chaldaorum & hoc, sicut Babylon, juxta flumen Narragam, qui dedit civitati nomen, muros Hipparenorum Perse diruerunt. Orcheni quoque tertia Chaldaorum doctrina, in eodem situ locantur, ad meridiem versi. Orchoen autem Tremellius & Junius Urem nostram fuisse existimant. Ipsam vero Mesopotamiam ab Oriente Tigri, ab Occasu Euphrate, à Septentrione Tawro, à Meridie mari Persico inclusam, in ejusdem libri capite 27. refert idem Plinius: ita videlicet, ut non inter duo flumina tantum inclusa, sed etiam ad eorum ripas apposita omnia, Mesopotamiæ deputanda intelligantur. Quod illa ejusdem, in præcedente capite, factis ostendunt. Est etiamnum oppidum Mesopotamia in ripa Tigri circa confluentes, quod vocant Digham. Item Mesopotamia tota Assyriorum fuit vicatim dispersa, præter Babylona & Ninum: Mæcedones eam in urbes congregaverunt. Cumque Euphrates Babylonem, quondam Chaldaæ caput, mediam permeet: (ut apud eundem legitur, libro 5. cap. 26.) ut Babylonem ipsam, ita quicquid ultra orientaliorem Euphratis ripam Babylonicæ ditionis erat, non minus (imo etiam magis, ad Mesopotamiam, quam ad Chaldaeam fuisse referendum nemini potest esse dubium. Ne quis Urem in terra Chaldaeorum simul & in Mesopotamiâ fuisse positam, deinceps miretur: quum de ipso Chaldaæ capite Babylone, vere hoc dici potuisse, Plinius nos docuerit.*

Et certe de Ure, ante illum, clarissime hoc ipsum nos docuit protomartyr Stephanus, Act. VII. 2. dicens: *Deus gloria apparuit patri nostro Abraham, cum esset in Mesopotamiâ, priusquam moraretur in Charran, & dixit ad illum; Exi de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, & veni in terram quam monstravero tibi. Tunc exiit de terrâ Chaldaorum, & habitavit in Charan.* Ex quibus verbis manifestum est, terram illam Chaldaeorum, quæ terra seu patria Abrahami est dicta, in ipsa Mesopotamiâ fuisse positam. Quo spectant & Iosephi, libro 1. Antiq. cap. 8. de eodem Abrahamo, ista Χαλδαιων τῆς καὶ τῶν ἀλλοτρίων Μεσοποταμίων ἐπινοήσαντος ὅπου αὐτὸν, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκ Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαιῶν ἦν, πρὸς τὴν Ἰβηρικήν ἐξῆλθον. *Cum Chaldaei & Mesopotamiæ ceteri contra ipsum resurgerent, consilium migrandi cepit, & voluntate ac favore Dei fretus, terram Chananaam tenuit.* Quæ ille scripsisset, si non Chaldaeos illos Mesopotamiarum portionem aliquam fuisse credidisset.

Secundum argumentum, ex protomartyris jam dictis verbis, à D. Pio ita deducitur. » S. Stephanus, Act. VII. affirmat peremptorie, celebre illud ἦν ἡ Genes. XII. 1. con- » signatum, [*Egredere de terrâ tuâ, & de cognatione tuâ, &c.*] Abrahamo fuisse dictum, antequam venisset in Charan: quod » & ipse Moses sufficienter insinuat, cap. XI.

31. Affirmans Abrahamum cum Tharâ ex Ure venisse, ut iret in Chananaam. Resp. Quum Abrahamum ex Ure in Chananaam à Deo vocatum fuisse, tum ex obscuriore illa insinuatione, Genes. XI. 31. tum clatioribus Scripturæ testimoniis, Genes. XV. 7. Josu. XXIV. 2. 3 & Nehem. IX. 7. B. Stephanus intelligeret, & Verbis aliquibus significatam illam vocationem fuisse non dubitaret, verba quidem & ipse (ut sapius in Psalmis David) ex ipso argumento deducta, Deo attribuit; quæ ad Moisaica illa, Genes. XII. 1. quibus eandem vocationem iteratam exprimi viderat conformanda esse censuit. Nec idcirco tamen, vel peremptorie, vel omnino verba illa Genes. XII. 1. Abrahamo dicta fuisse affirmat, antequam venisset in Charan: neque vero affirmare potuit; quum ipse Moses, vocationis verbis, eo in loco citatis, immediate subjecerit. *Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, & fuit cum eo Lot: & LXXV. annorum erat Abram cum egredere de Charan.* Non præcepit autem illi in Chaldaea Dominus, ut exiret de Charan, in quam nondum ingressus fuerat: ut rectè à Saliano est hic notatum. Quod adeo clarum est, ut ipse Saliano Jarchius à receptâ suorum sententiâ recedere hic cogatur, & verba vocationis, Gen. XII. Abrahamo dicta fuisse fateri, quum esset in Charan.

Tertium argumentum, præcedenti hypothesi falsè innixum, à D. Pio ita proponitur. S. Paulus Galat. III. 8. 14. 17. Stephano se adjungit, & omnia plana reddit: asserens. Legem esse fuisse datam 430. annis post promissionem. Illam videlicet de benedicendis in Christo, (ab Abrahamo orituro) omnibus tribus terræ; Eam vero dictam fuisse Abrahamo, quando à terrâ suâ egredi est iussus, docet Moses: (Genes. XXII. 3.) idque fuisse antequam Abrahamus habitaret in Charan, affirmat Stephanus. Resp. Id Stephanus minime affirmat: qui priorem tantum Abrahami vocationem ex Ure Chaldaeorum exponit; idque verbis, nudum egressionis præceptum continentibus (Act. VII. 3.) Moses vero alteram ex Charane vocationem explicat: in quâ, præcepto Promissionem illam adjunctam fuisse docet; (Genes. XXII. 3.) quam ante Legislationem 430. annis factam fuisse Paulus asserit. (Galat. III. 17.) Sed Pio nostro ignoscendum est, qui semel tantum vocatum fuisse Abrahamum est opinatus. Harwillæo vero quid facias? qui duplici nobiscum, ex Scripturâ & claris authoribus (ut ille agnoscit) Abrahami vocatione constituta, omnem rationem distare ait. Promissionem illam in priore vocatione ipsi pariter fuisse factam; atque hoc posito, annos 430. promissioni tributos, Gal. III. ab illâ promissione, ut primitus factâ, computandos esse concludit. Et omnis sane dictat ratio, ut quæ ad præcepti de migratione substantiam spectant omnia, utriq; pariter sint communia: sed ut illa de benedicendis in Christo omnibus gentibus, Promissio, ad vocationem ipsam per se nihil attinens, sed secundo migrationis præcepto appendix addita,

4 Salian. an. Mundia 114. num. 2.

absque omni Scripturæ sacre testimonio, atque ex imaginatione solum propria; primo itidem præcepto apposita non credatur solum; sed etiam pro computationis Chronologicæ fundamentum supponatur; haud scio an quisquam rationis satis compos persuaderi sibi patiatur.

Quartum argumentum, illud esse poterit, quo usus est D. Pareus in commentario ad Gen. XII. 1. ut probaret oraculum illud non in Charane accepisse Abrahamum, sed in Ure Chaldaeorum, dum pater adhuc viveret. Jubetur enim ibi exire *de domo patris sui*. Patrem ergo adhuc superstitem habebat: inquit Pareus. Qui tamen à Nicolao Lyrano, in eundem locum scribente, discere potuisset: bene denominari *domum ab aliquo, etiam postquam mortuus esset, ut patet ex scriptura, in pluribus locis*. Et nominatim, in Genes. XXIV. 67. ubi Isaac sponsam suam Rebeccam introduxisse dicitur in tentorium *Sara matris sue*; quæ tamen ante triennium vitam suam finierat. Ita Tharâ in Charane mortuo, & patrimonio inter ejus filios Nachorem & Abrahamum diviso; Abraham Deum vocantem secutus in Chananaeam migravit, senior vero frater Nachor, veteri idololatriæ adherescens, cum suâ & paternæ familiæ majore parte, in Charane permansit. Indeque in capite illo XXIV. Genesios urbs Charan & civitas Nachoris, etiam tum defuncti, in commate 10. invenitur appellata; & in commate 38. (quod ad rem præsentem unice facit) *domus Tharâ*, quem tum tamen fuisse mortuum agnoscunt omnes. Unde & alii ex istdem vocationis verbis colligunt, in Ure eam non fuisse factam, quia tum, non *ex domo patris*, sed *cum domo patris sui* ille exierit; & illud *וָיָצֵא* *Vade tibi*, non tam, *pro utilitate tuâ vade* significet, (ut cum R. Salomone Lyranus exposuit) quam *vade tumet ipse*, independentem scilicet à patre, qui in priore illâ ex Ure profectio, itineris dux & princeps fuerat.

Quintum argumentum, à testimonio Achioris Ammonitæ, in libri Judithæ capite V. est petitum. Achjor, (inquit D. Pius) qui *mentium de ore suo non exiturum* protestatur, evidentiissime orditur *propitius* & peregrinationem ab Abrahami itinere ex Chaldaea in Mesopotamiam; & totius peregrinationis tres facit partes, vel *propitius* distinctas tres; unam in Charane, alteram in Chananaâ, in Agypto tertiam. Resp. De Ammonitâ hoc verum est illud, quod Servatore nostro à Phariseis falso est dictum: *tu de teipso testaris, testimonium tuum non est firmum*. Ecce enim in primo statim orationis suæ limine ille impingit, primis Hebrææ gentibus apostasiæ quandam notam inurens, quod noluerint *sequi deos Patrum suorum qui erant in terrâ Chaldaeorum*. (Judith. V. 7. 8.) quasi Eber, Phaleg, Ragan, & cæteri, (rectâ lineâ) Patres ad Tharam usque (quem in illo alienorum deorum cultu à Patrum religione descivisse, ex Josu. XXIV. 2. novimus) hereticores illos Chaldaeorum deos coluissent. Quænam vero ipsius Achjoris verba fuerint, (cujuscunque tandem autoritatis illa sint)

vix satis conitat: quum de commoratione Abrahami in Mesopotamia, non eadem, in editione vulgatâ Latinâ ab Hieronymo ex Chaldaico, & in vetustiore Itala ex Græco conversa, reperiantur posita; ut ex subiecta utriusque collatione potest perspici. Ita enim se habent Achjoris ad Holophernem verba, ex textu.

GRÆCO. CHALDAICO.

5. *Audiat Dominus noster verbum de ore pueri sui, & referam tibi veritatem de populo qui habitat juxta montana hac: & non exibat mendacium de ore servi tui.*

6. *Hæc enim progenies populi Chaldaeorum est.*

7. *Et antea habitaverunt Mesopotamiam, quia noluerunt sequi deos patrum suorum, qui fuerunt in terra Chaldaeorum gloriosi.*

8. *Sed declinaverunt de viâ patrum suorum, & adoraverunt Deum cæli, quem cognoverunt: & projecerunt eos à facie deorum suorum: & fugerunt in Mesopotamiam & habitaverunt ibi deos multos.*

9. *Dixitque illis Deus eorum ut exirent de habitatione suâ, & irent in terram Chanaan: & habitaverunt ibi, &c.*

5. *Si digneris audire Domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto, qui in montanis habitat: & non egredietur verbum falsum ex ore meo.*

6. *Populus iste ex progenie Chaldaeorum est.*

7. *Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terrâ Chaldaeorum.*

8. *Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quæ in multitudine deorum erant, unum Deum cæli coluerunt.*

9. *Qui & præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in Charan.*

[ubi nisi Charan, vel interpretis vel primorum librariorum incurriâ, pro Chanaan irrepsisse dicatur; peregrinationis Hebræorum in terrâ Chanaanis nullum hic reperietur vestigium]

Translatio ex Græco extat apud Augustinum, libro 16. de Civitate Dei, cap. 13. Qui licet ibi inde colligat, manifestum esse domum Tharâ persecutionem passam fuisse à Chaldæis pro vera pietate, qua unus & verus ab eis colebatur Deus: tamen in eo quod ad rem nostram potissimum spectat, verborum illorum autoritate nihil permotus, diuturnam Abrahamo moram in Mesopotamia non attribuit, sed in capite 16. eodem anno Abrahami & ex Ure Chaldaeorum & ex Charane profectioem factam fuisse existimat. Cujus hæc in re sententiam Henricus Philippi Jesuita amplexus, ad objectum Achjoris testimonium, inter alia respondet; eum gentilem fuisse, & scin sua narratione facile errare circa quasdam circumstantias potuisse. Et ad Augustini sententiam confirmandam, Josephi illum locum citat, lib. 1. Antiquit. capite 8. scribentis Abrahamum

* Job. 8. 13.

à Henr. Philippi Jesuita in Gen. cap. 13.

annos natum 75. reliquisse Chaldaam quod verum esse non potuisse ait, si non eodem anno & Ure Chaldaeorum & Charane ille decessisset. Cui addere potuit & Philonis locum in libro de Somniis, Abrahamum *ἰσὶν τῶν 75 ἔτη, non multum temporis moræ in Charane tribuisse confirmantis.* Quid autem posteriores Judæos moverit, ut toto quinquennio eum in Charane detinerent sequens argumentum declarabit.

Sexum enim hoc assertur argumentum. Annorum 75 erat Abraham quando relicta Charane in Chananæam est profectus: (Gen. XII. 4.) centum, quando natus ei est Isaac. (Gen. XXI. 5.) Unde liquet, à discessu Abrahami ex Charane usque ad nativitatem Isaaci exactos esse annos 25. Abrahami *semen peregrinum futurum in terra non sua per annos quadringentos,* à Deo est prædictum: (Gen. XV. 13.) qui anni à nativitate Isaaci incipiunt. (Act. VII. 6. 8.) & in exitu posteriorum ejus ex Ægypto desinunt. Quam igitur à discessu Abrahami ex Charane usque ad discessum posteriorum ipsius ex Ægypto, 425. tantum annorum spatium intercesserit; & totius peregrinationis anni fuerint 430. (Exod. XII. 40) ut integræ summæ constet ratio, quinquennio ante profectioem Abrahami ex Charane horum annorum calculus est in eundus; & ad illud tempus profectio Abrahami ex Ure Chaldaeorum referenda. Resp. A nativitate Isaaci usque ad exitum Israelitarum ex Ægypto, anni fuerunt 405. quos usitato omnibus more, Scriptura pleno & rotundo 400. annorum numero potuit exprimere. *Quadringenti sane dicuntur anni propter numeri plenitudinem, quamvis aliquanto amplius sint:* inquit Augustinus, libro 16. de Civitate Dei cap. 24. & quæstione 47. in Exodum: *Quia scriptum est, in Isaac vocabitur tibi semen, ex anno nativitatis Isaaci usque ad annum egressionis ex Ægypto computantur anni 405. Cum ergo de 430. detraheris 25. qui sunt à promissione usque ad natum Isaac, non mirum est, si 405. annos, summâ solida 400. voluit appellare Scriptura; qua solet tempora ita nuncupare, ut quod de summa perfectioris numeri paululum excreverit, aut infra est, non computeetur.* Quâ ratione & populi Israelitici numerum 600000. Mosem facere videmus: (Numer. XI. 21.) neglecto minori numero excreverunt 3550. (Num. I. 46. & II. 32.) & Centumvivos à Romanis fuisse dictos, qui numero erant CV.

Quo si 400. horum annorum numerum ut præcillum & exactum accipere hic libeat, & ex retrograda supputatione, horum exemplo, eventus alicujus, cujus annus alias in Scriptura non habeatur expressus, certum tempus eruere liceat: quid ni, ablato Isaac & à fratre Ismaele irrito, ejectum fuisse ancillæ filium annos 19. & filium liberæ annos 5. jam natum, promissionis semen fuisse declaratum, dicamus? atque à solemnibus utriusque seminis discretione 400. annos peregrinationis promissi seminis in terra non sua, posse deduci existimemus? Quo facit & Hieronymi ille locus, in traditionibus Hebraicis in Genesim. *Inter Hebræos varia opinio est: asserentibus aliis quinto anno abla-*

stationis tempus statum, aliis duodecimum annum vindicantibus. Nos igitur, ut brevior rem eligamus ætatem, post decem & octo annos Ismael suppucavimus ejectum esse cum matre. Et illo Bedæ, in cap. 7. Act. Apost. *Potest & sic intelligi; quod à quinto Isaac anno, quo per filium ancilla cepit affligi, labor quadringentorum comprobetur (vel computeetur, annorum Et lufum quidem, sive illusionem & irrisionem illam, cujus in Genes. XXI. 9. ut seminis promissi persecutionem interpretetur Apostolus, Galat. IV. 29. Sed cum universam illud 400. annorum spatium, peregrinationem seminis respiciat, eaque illius pars quæ servitutem & afflictionem conjunctam habebat, in terra Ægypti eventum sortita fuerit: (ut ex illis vaticinii verbis liquet, Genes. XV. 14. Et gentem illam cui servies ego judicabo; & egredientur ipsi cum facultatibus multis:)* à determinatio ne seminis illius quod peregrinaturum fuerat in terra non sua, potius quam ab afflictione aliqua quæ in terra Chananæa illa obvenerit, horum annorum epocham deducere magis convenit. Atqui ante separationem hanc, (inquit) & semen Abrahami erat Isaac, & peregrinum in terra non sua. Resp. Ismael quoque ante separationem hanc, & semen erat Abrahami, & peregrinabatur in terra non sua. Tum demum vero, quum ejecto Ismael solus in Abrahami familia maneret Isaac pronunciatumque illi esset à Deo; *In Isaaco vocabitur tibi semen:* (Genes. XXI. 12.) effectum est, ut ad solum Isaacum & ejus progeniem, neutquam vero omnino ad Ismaelem & ejus posteros, spectare intelligeretur oraculi illius sententia; *Peregrinum futurum est semen tuum in terrâ non suâ, & subiciens servituti & affligent. 400. annis. Ut illud Sanctii (in Act. 7.)* adjicere non fuerit necesse: quod pueri ante quinquennium vix advertant, an sint peregrini nec ne; quinquennes autem peregrinationis incommoda discere incipiant. *At Isaacum ablatum fuisse anno ætatis quinto, quamvis opinetur Hieronymus & post eum Beda, verumtamen res non est valde certa; nedum aliquod habens indicium in Scriptura:* inquit Harvillæus, [col. 464.] *Quis autem probet epocham adeo celebrem assignari anno scincerto?* Resp. Non minus, & multo etiam magis (propter rationem in consideratione quarta redditam) est incertum, Abrahamum tantummodo 70. annos fuisse natum quum exiit de Ure Chaldaeorum, & habitavisse 5. annis in Charan. Et huic tamen incertitudini sic objectæ respondit Harvillæus; [col. 485.] *incertum non debere dici, quod colligitur ex Scripturâ, quantum probabilius aliquid potest ex ea colligi.* Multo vero probabilius ex Scripturâ colligi posse dicunt alterius sententiæ patroni 430. peregrinationis Hebræorum annos, ab ineunte anno 76. Abrahami quo relicta Charane in terrâ Canaanis peregrinari ille cepit, esse dinumerandos; & cum inde ad natum Isaacum annos tantum 25. effluxisse constet, 400. annos peregrinationi seminis ipsius præfinitos, si strictè illi fuerint accipiendi, ab ineunte anno Isaaci 6. necessario esse

Quinque annorum. Vid. Sallian. ad an. Mundi 2143.

Vid. Harvill. ibid. pag. 464. Henr. Philips. qu. Chron. in Gen. 15. 13.

Harvill. ibid. pag. 464. Henr. Philips. qu. Chron. in Gen. 15. 13.

inchoandos; & per consequens (quantum probabilius aliquid ex Scriptura potest colligi) eo tempore utriusque Abrahami seminis discretionem, & ejecto Ismaele electi seminis (ad quod oraculum illud pertinebat) in solo Isaac determinationem contigisse. *Vide Tornellum, anno Mundi 2118. num. 16. ann. 2144. num. 1. & ann. 2329. num. 16.*

In hac vero sententiâ expendendâ diutius sumus immorati, quod non Judæorum modo communis ea fuerit, sed etiam in multorum Christianorum animis locum habere cœperit. In sequentibus igitur, quæ paucos habent assertores, breviores erimus: quarum prima est R. Mosis Lathiph Hierosolymitani, in concionibus suis 430. annorum calculum ab anno 76. Abrahami deducens; quia tunc descendit ille ad peregrinandum in Ægyptum, post ipsius ex Charane exitum. (referente R. Azariâ, in *Meor enajim* cap. 35.) & inter Christianos, Johannis Benedicti, in annotationibus ad Exod. XII. 40. scribentis, illos 430. annos computandos esse à primo anno repromissionis Abrahami in valle illustri, secundo anno post egressum de Haran, cum cœpit peregrinari in Ægyptum. At eodem quo ex Harane, sive Charane migratum est anno, illa Abrahamo in valle illustri, sive planitie Mamræ, à Deo facta est promissio, *Semini tuo dabo terram hanc* (Genes. XII.) quam eandem cum illa ab Apostolo, Galat. III. 16. 17. commemoratâ, Benedictus fuisse statuit; & ad alterum ab illa migratione annum retulit, quo propius eam cum peregrinatione Abrahami Ægypticâ conjungeret. Quam ipsam quoque peregrinationem * Laurentius Cadomanus ad eundem annum, qui ætatis Abrahami 77. numerabatur, retulit: atque ab eâ etiam, ut haud longo intervallo post promissionem. Genes. XII. 3. & Galat. III. 17. cœpta, exorditur 430. annos peregrinationis illius, propter quam, illis ipsis 430. annis, titulus mansionis Israelitarum in Ægypto assignatur. (Exod. XII. 40.) Rectius vero in Chronologiâ suâ Gerardus Mercator, intra ejusdem anni Abrahami 76. ambitum, & adventum ipsius in Chanaan contigisse existimat, & profectionem ejusdem Ægypticam; ad quam, locum illum, Exod. XII. 40. referendum esse putat. *Velle enim Moysen, (ait ille) non continuam habitationem significare, sed totum tempus quo habitata est Ægyptus comprehendere; quod hinc usque ad egressum exacte 430. annos continet.* Eodemque Abrahamum anno & ex Charane egressum, & in Ægyptum esse ingressum, ab Hebræis quoque in Seder Olam Rabb. cap. 1. habetur traditum.

Utrumque autem res se habeat, inter nostram, & hanc Benedicti atque Cadomani sententiam unius tantum anni intercedit differentia: cum proxima, (Davidi Pareo viro clarissimo probata,) toto decennio à nostris rationibus recedat. Ille enim in oratione Chronologicâ anno 1605. Heidelbergæ habitâ, Chronologiæ sacræ Synopsin proponens, suam hac de re sententiam de horum 430. annorum principio hunc in modum explicat. *Chronologi uno*

prope consensu id numerant ab egressu Abrahami ex Harane cum esset annorum 75. Hoc vero cum loco Apostoli, Galat. III. 17 stare non potest: ubi expresse dicitur dicitur quod non potest: pactionem cum Abrahamo sancitam esse ante legem latam annis 430. Atqui incipiendo ab egressu ex Haran, lex non 430. sed 440. annis post fœdus confirmatum lata fuisse: quia egressus ab Haran fœderis confirmatione decennio antecessu. Testante enim Mose, fœdus cum Abrahamo pepigit, & fœderali ritu confirmavit Deus, non in egressu ex Haran, anno ætatis 75. sed decennio post, anno ætatis ejus 85. Sic enim ibi expresse Moyses. Illo die pepigit Jehova fœdus cum Abrahamo, dicendo; Semini tuo dabo terram hanc, &c. (Genes. XV. 19.) Neque ante id tempus, ulla fœderis inicit aut confirmari cum Abrahamo legitur facta mentio. Indeque 430. hosce annos inchoandos esse concludit, ab oraculo illo de femine per annos 400. in terrâ alterâ peregrinaturâ & pactione cum Abrahamo solemniter rito sectionis hostiarum, (חברתו Hebræi, ἡμετέραν Græci appellant) confirmata, Genesios capite XV.

Et ne solus hic incedere putaretur, in Chronologicâ hujus Synopses defensione, ex Paulo Fagio R. Salomonem, sententiæ suæ tellem advocat. Et quidem non solius R. Salomonis, (in Exod. XII.) sed communis fere cæterorum Hebræorum est opinio, ab eo tempore 430. annorum initium esse capiendum, quo inter disiectas hostias Abrahamo Deus est locutus, sic tamen, ut quinquennio ante, non decennio post Abrahami ex Charane profectione id factum fuisse simul existiment: quemadmodum ex Chaldaica paraphrasi (quæ Jonathani tribuitur) in Exod. XII. 40. Seder Olam Rabb. c. 1. & initio Cabbalæ historicæ R. Abrahæ Levitæ, inter se collatis, intelligere licet. Etsi enim post relictam ab Abrahamo Urem Chaldæorum, visionem hanc ipsi fuisse exhibitam, verba illa Dei satis indicent, *Ego sum Dominus qui eduxi te de Ure Chaldæorum;* (Genes. XV. 7.) ibidem tamen colloquium hoc cum Patriarcha fuisse habitum, quum septuagenarius inde evocaretur, Judæi somniant. In temporum quodam Canonio, * Nicephori Constantinopolitani Patriarchæ Chronographiæ temere inserto, ἀπὸ τῶν δὲ τριῶν κατὰ τὴν ἐκείνην ἡλικίαν Ἀβραάμ ἔτι 65. ἀνὴρ τῶν δὲ τριῶν κατὰ τὴν ἐκείνην ἡλικίαν Ἀβραάμ ἔτι 65. à vicinis dimidiatis usque ad finem Abrahami ann. 76. numeratos invenio. Unde est consequens ex hujus quidem Chronologi (non magnæ sanè autoritatis) sententiâ, ab Abrahami obitu ducendum esse 430. istorum initium; facta vero fuisse δὲ τριῶν κατὰ τὴν ἐκείνην ἡλικίαν, quum annorum ille 99. fuisset: quo tempore fœdus cum Abrahamo fuisse instauratum, & instituto circumcissionis Sacramento obsignatum, ex Scripturâ constat. (Genes. XVII. 1. 2. 10.) Unde & in 99. isto Abrahami anno, Henricus Swytererus, verbi divini in agro Tigurino minister, 430. nostrorum annorum caput constituisse dicitur.

Sed & hunc, & Pareum pariter duo ista in errorem induxerunt. I. Quod ad fœdus (cum Abrahamo vel initum vel confirmatum) tan-

* Cadoman.
Chron. lib. 2.
qu. 12.

† Ed. G.
Je. Ocl. p. 10.
Cron. lib. 2.
qu. 12.

tum

tum respexerint nulla in itinere peregrinationis ipsius ratione habita; quod utique in anno illius 85. vel 99. frustra ab ipsis fuisset questum. At non à fœdere aliquo, sed à cœpta Hebræorum peregrinatione, vel habitatione in terrâ non suâ, horum annorum epocham deducendam fuisse Moses significaverat: cum quâ fœdus quoque (Genes. XII.) conjunctum fuerat, ab illo etiam usque ad legislationem per legitimam consequentiam annos 430. effluxisse Paulus intulit. (Galat. III. 17.)

II. Quod *Sarai* & *Agar*, fœdus & promissionem à se invicem illi distinxerint: quum unam & eandem rem, utroque illo nomine fuisse significatam, ex Psal. CV. 8. 9. 10. 11. & aliis Scripturæ locis manifestum est. Ut minus considerate à D. Pareo illud urgeatur: nullam fœderis initi & confirmati cum Abrahamo legi factam mentionem, ante illam, Genes. XV. 18. *Illo die pepigit Jehovah fœdus cum Abrahamo, dicendo; Semini tuo dabo terram hanc.* Quid enim aliud fuit fœdus illud quam promissio? Et quidem promissio, jam ante Genes. XII. 7. iisdem verbis edita? *Semini tuo dabo terram hanc.* Et quid amplius querimus cum in loco illo Galat. III. 17. cui D. Pareo argumentum est superstructum, *Sarai* non *Agar* promissionem dedit, fœdus prius sanctum facere irritum, per *Agar* in *Sarai* locum, *vacuum reddere promissionem*, ab ipso apostolo explicatum videamus. De quo consulatur, quæ ad eum locum in præcedente pluribus disseruimus. Ut illud præterea non urgeamus: (quo fundamentum totius argumenti ex Paulo deducti Pawellus subruisse se existimat) Genes. XV. *per totum caput, inter Deum & Abrahamum tantum tractatum fuisse de successore in temporibus, qui à suo semine illi promittitur cum spe successionis, vel possessionis totius istius Regionis. De promissione Evangelii & de semine benedictio, ne sola quidem in eo capite toto reperiri.*

Tigurini vero ministri sententia, Pareanam in eo longe superat, quod certum principium in anno Abrahami 99. à Scriptura determinatum habeat, unde 430. annorum supputatio deduci queat: quum definitus annus fœderis cum Abrahamo per dissectas victimas sancti, ex factis literis nullâ ratione possit elici. In Oratione quidem suâ Pareus mirâ quâdam confidentiâ, *Mosem id expresse prodidisse asserit*, verbis illis, Genes. XVI. 3. *In fine decem annorum, ex quo habitare cœperat Abraham in terrâ Chanaan.* Et quasi res extra omnem controversiam aleam elset posita, subdit etiam; *hoc decennium ab omnibus Chronologis, quasi dicitur causâ Scriptum esset* securè esse præteritum, manifesto errore. Quum nihil tamen possit esse manifestius, quam à Mose, historix de Hagarâ ancillâ à Sara Abrahamo in Uxorem tradita, hanc temporis notam esse appositam, non illi de fœdere cum Abrahamo à Deo inito, quæ in capitulo præcedenti explicata fuerat. Nam quod in defensione suâ ait Pareus, *immediate coherere illa duo capita*, nimis leve est. Hoc enim modo (ut inquit in

Elencho Scaliger) Joseph Patriarcha fuerit annorum XXX. Genes. XL. quia capite XXI. 46. totidem annorum est. Illud vero probandum fuerat, capita ista duo temporum ordine *quæ* coherere: quod tantum abest ut probari possit, ut ex eorum collatione poterat potius contrarium. In capite enim XV. Promiserat Abrahamo Deus, filium eum esse geniturum qui ipsi futurus esset hæres; & multiplicandum esse semen ipsius, sicut stellas cæli. Credititque Abraham Deo; & imputatum est ei ad iustitiam. Ideo proculdubio (inquit in Responsione ad D. Pareum Sethus Calvisius) *ne videretur in Deum peccare & promissioni diffidere, expectavit annum unum vel alterum, vel etiam plures, an fortassis ex conjugē Sarai filium suscipere posset.* Cum textus post illam promissionem expresse dicat *Saram, quum videret se à Domino conclusam esse ne pareret, tum demum quævisse concinam interpretationem sive dicitur promissionis illius de prole futura, & ut suscipere Abrahamo liberis, dedisse ipsi ancillam in uxorem.* Eodem ipso certè anno, quo de seminis multiplicatione promissionem accepit, Abrahamum ad ancillam se recepisse, non est credibile. Nec quicquam rem juvat, quod in Defensione profert Pareus; ante scivisse Abrahamum, Saram fuisse sterilem. Nam (ut rectè Johannes Bohemus reponit) ex divina illa promissione, externo ritu confirmata, & id scire Abrahamo potuit, Deum istam Saræ *ancillam* omnipotenti modo vividam reddere potuisse. Et de Pareana quidem sententia hæc tenet,

Ab eo tempore quo Abrahamo 100. annorum existenti, natus est Isaac, annos 410. supputat R. Chananel; (ut refert R. Bechai in eundem locum) & Abarbinel, in locis à R. Azaria citatis (in *Meor enajim*, cap. 35.) Et quia ab eo tempore 400. anni peregrinationi seminis Abraham à Deo leguntur attributi, Genes. XV. 13.) annos triginta additis iis postea fuisse, Gerundensis & Abarbinel, (in Exod. X.) existimant, ob Israelitarum in Aegypto peccatum; uti etiam in deserto detenti iidem fuerunt, propter exploratorum iniquitatem. Licet aliter quoque minorem illum numerum sub majore comprehendi potuisse, Procopius Gazæus significet; ad verba illa Genes. XV. ita annotans. *Non pugnat hic locus cum eo quem in libro Exodi habemus; ubi dicitur post 430. annos populum Hebraum egressum fuisse Aegypto. Non enim hoc loco dicitur, statim decursis expletisque 400. annis, Iudeos ex Aegypto egressuros; sed simpliciter traditur, eos post annos 400. egressuros esse quibus verbis reliqui etiam 30. anni comprehendi possunt.* Quod clarius nostro tempore Guillelmus Langius, (libro 1. de annis Christi cap. 10. à nativitate Isaac annorum 430. exordium deducendum esse contendens) proponit dicendo, *annos quadringentos numeravisse Deum, non exacte, sed sicut Historici solent, numero rotundo usum.* Hic enim (cum Rabbini illis) à nativitate Isaac annorum 430. epocham deducens, eorumque finem, non autem initium (cum iisdem

† Joh. Boh. Chron. l. 1. tit. 2. c. 7.

† R. Moses Gerundensis in Exod. XII. 40.

& Grotio) in Aegypto actum tulle statuens; orationem Exod. XII. 4. ellipticam esse vult, atque ita supplendum. *Habitatio filiorum Israel, qua habitaverunt in Aegypto, fuit usque ad annum CCCCXXX.*

Et si quidem in loci illius Geneleos Codicibus aliquibus, sicut in alterius inde traducti. Act. VII. 6. rarioribus quibusdam Latinae editionis exemplaribus, anni 430. pro 400. scripti reperirentur: ellipsis illa (quam in scripturis frequentissimam esse, juvenis ille eruditus nimis facile sibi persuaderi est passus) aliquo hic modo fieri potuisset. Verum quum ibi, & in textu Hebraeo, atque Samaritico, & in antiquis omnibus versionibus, Graeca, Latina, Chaldaica, Syriaca, Illyrica, Persica, Arabica, *tricenarius* illius numeri nullum compareat vestigium: neque numeri rotundatio, neque de mutato postea Dei consilio Rabanicum illud commentum efficere valet, ut 430. anni in Exod. *διωρεκαδς* interpretationem suam mutuari debeant ex annis illis 400. in Genesi. Deinde quum Isaaci nativitas nullam divinam promissionem conjunctam secum attulerit: quomodo cum Pauli explicatione, [Galat. III. 17.] annos hos 430. a promissione Abrahamo de Christo facta dinumerantis, interpretatio ista conveniat? Respondet Langius; *factus a Deo confirmatum esse in Christum*, (juxta Apostoli sententiam) cum Isaac natus est, de quo scriptum est: *In Isaac vocabitur tibi semen*: hoc est, (ut ille exponit) *quamvis multi alii tibi filii sunt, per quos semen tuum multiplicabitur; tamen nobilissimum illud semen, in quo omnes generationes terra benedicentur, non ab alio quam Isaaco proveniet*. Indeque concludit; *quando Isaac diu & maximo desiderio expectatus in lucem prodit, patrum & promissionem Dei confirmata fuisse*. Sed, praeterquam quod ab ipsa promissione Abrahamo facta, non a promissionis confirmatione, numerationem suam instituisse Apostolum, jam ante ostenderimus: ut Isaaci aut Jacobi, (a quo Christus oriturus erat,) ipsa nuda nativitas, pro confirmatione promissionis de benedicendis in Christo gentibus, fuerit habenda, nullam omnino veri praese fert similitudinem. A Judaeorum vero illorum sententia, qui propter peccata filiorum supra annos 400. additos fuisse 30. sunt opinati, tam alienum se fuisse ostendit Chaldaeus Paraphrastes in Cantic. II. 8. ut propter merita patrum & justitias matrum annos 190. illis detractos fuisse dixerit; peregrinationi Aegyptiacae, cum vulgo Hebraeorum, annos 210 tribuens.

C A P. X.

Annorum 430. peregrinationis Hebraeorum, in duas aequales partes distributio; & 215. in Chananaea a Patriarchis peractorum declaratio; in qua Jacobi & posterorum ejus tempora, usque ad descensum in Aegyptum describuntur; & Benja-

minem cum decem filiis, Judam cum duobus nepotibus (Hesrone & Hamale) eo simul descendisse, ostenditur.

EX tot sententiis de initio 430. annorum peregrinationis Hebraeorum, a nobis haudenus productis, ut verissima, ita & communissima ea est, quae ab exitu anni LXXV. Abrahami illud arcessit. De quo, in Chronico suo Georgius Syncellus (pag. 117.) H τῶν εἰρηστικῶν τῶν ἐν τῷ Χρονικῶν ἀριθμῶν ἔστιν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, (ubi nota, sub Israelis nomine ab ipso quoque Georgio comprehendi & Abrahamum & Isaacum) ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ. Supputatio 430. annorum peregrinationis Israelis in terra Chanaanis & in Aegypto, juxta praedictionem Dei Abrahamo factam, communi cum Interpretum Historiarum suffragio, a 75. Abrahami anno ducit exordium. Et Josephus Scaliger, in Canonum Isagogicorum, lib. 3. part. 2. cap. 2. Quia a descensu Kabath vix dimidium annorum. CCCCXXX. colligi potest, propterea vetustissimi Judaei, tam ante quam post Christum, item Paulus Apostolus ad Galatas, Iosephus, interpretes Christiani, omnes uno ore, ab anno promissionis (qui est septuagesimus quintus Abrahami) illos CCCCXXX. annos ordiuntur. Adversus tot sententias aliter pronunciate, id fuerit, ut Lyricus dicebat, ἡμῶν ἡμεῖς τὸν χρόνον, cum rationibus temporis manum conferere: ne addam, hoc factio verbum divinum contumelia exponi, & libidini forsorum, stolidorum, impudentissimorum interpretum vexandum obijci. Quare contenti sumus hac simplicissima interpretatione, qua auctoritate, non demonstratione nititur. Qui negant Paulum Apostolum in illo celebri ad Galatas loco, initium annorum 430. ab anno promissionis deducere, (ne quo digni sunt audiant) fruuntur suo sensu, si δε τῶν δεκά εὐαγγελιστῶν, ἡμῶν ἡμεῖς τὸν χρόνον ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, ἀπὸ τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ. [I. Corinth. XI. 16.]

Pari quoque consensu, non Eusebius solum & alii Christiani Chronographi, sed etiam Josephus Judaeus, & ex exteris ante Christi tempora Demetrius, eumque secutus Alexander Polyhistor, (in libro de Judaeis, ab Eusebio in libro 9. Praeparationis Evangeliae citato) horum 430. annorum spatium in duo aequalia partiuntur intervalla: prioribus 215. annis, peregrinationi Hebraeorum in terra Chanaanis, (simul etiam comprehensa brevior illa Abrahami in Aegypto mora) posterioribus 215. peregrinationi eorum in terra Aegypti assignatis. Iosephi, de egressu ipsorum ex Aegypto agentis, in libro 2. Antiquit. cap. 6. verba sunt ista. Κατὰ τὸν δὲ τῶν Αἰγυπτῶν μὲν ἔχοντες, ἡμῶν δὲ ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, ἡμῶν δὲ ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, ἡμῶν δὲ ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ, ἡμῶν δὲ ἐπιδημίας τῆς ἐν τῷ Αἴγυπτῳ. Reliquerunt Aegyptum mense Xanthico, luna quinta decima, annis quadringentis & triginta postquam sator noster Abrahamus in Chananaeam

venet: